

З його життя я розповів лише один епізод, наївний і трагічний, який охопить десятирічний період найкращих літ молодості. Перед цим була кадрова служба в польській армії, в 1939-му, як німці ввійшли в Сілезію, 17 днів побував на війні. З фронту — хто куди.

В 1941-му, ще коли німці не перейшли наших кордонів, одружився. В 1944-му разом зі своїми односельчанами пішов на фронт. Спочатку був Харків, запасний полк. А дещо пізніше — Білоруський фронт. Саме тут і трапилася та історія, яка круто змінила життя Дмитра Харлампійовича Медуна...

НАШІ ВІЙСЬКА
Н вперто просувалися вперед, звільняючи міста і села Білорусії від фашистів. На війні, як на війні. А тим більше в піхоті. Артпідготовка, а то нерідко і без неї, і назустріч свинцевому шквалу. Котра куля влучить тебе, невідомо. Та про це під час атаки і не думали. Головне — вибити ворога з першої лінії, з його укріплень.

— А, знаєте, — каже мій співрозмовник, — по телевізору в фільмах війну так хвацько показують. Солдати все бігають. М-да... Воно ж часом ледве повзеш, ноги вже не носять...

Війна! Цим все сказано. Там добра немає. Тепер про історію, яка у воєнний час сталася з Медуном.

Якраз наступали і переходили в інше розташування. А тут по землі і кущах маячать німецькі листівки. Так і так, мовляв, Сталін капут, здавайся. Звичайний пропагандистський трюк. Ну, підняв цю листівку Медуна, підкинув вгору, навіть не читаючи, що там написано. І все.

Через деякий час під'їжджають до їхнього підрозділу двоє військових на конях.

— Де тут Медуна? — питають.

— Я Медуна! — відповідає.

— А, то це ти? Пішли з нами. На цьому фронт для Медуна скінчився. Хлопці, які приїхали за ним, були чи то з «Смершу», чи з НКВС. Врешті, різниці немає, одна система. З того дня й почалося.

— Листівки читав?

— Ні.

— Читав, читав, ще й

розповідав іншим, що в них написано...

— Та не було такого, люди добрі!

— Було, було! — І били, та так витончено, що аж здавалося, кінець світу надходить. Потім знову:

— Читав?

— Ні.

Сказати, що читав, то гріх на душу взяти, не було ж такого. І знову б'ють.

— Одумався? Запамятай, ти не лише читав, а й проводив серед воїнів антирадянську агітацію.

Про це підпиши власноручно свої показання. Що, не підпишеш? Е, то в нас і не такі кололися! Два тижні били. Більшість кованими чобітьми під груди, аж вужем скручувався. Вже й до Латвії фронт дійшов, а Медуна все товчуть.

— Підпишеш! — кажуть. — Або звідси живим не вийдеш.

Що залишалося робити? Не підпиши — точно вб'ють, підпише — пришиють статтю. В таких випадках вибирають життя. І він поставив свій підпис під сфабрикованим папером. З цього часу ще одним ворогом народу стало більше.

Судила «трійка». Цей третейський суд був коротким. П'ятдесят восьма. Пройшов як політичний. А в тій п'ятдесят восьмій статті стільки пунктів, що на будь-кого можна все навішати. Строк за ніщо одержав мінімальний, як по тому часі, — 10 років.

Вже зараз згадує:

— Видно, план був тоді в енкаведистів. Стільки-то засудити, стільки-то розстріляти. Ото й всі закони. На людей полювали, як на зайців.

ФРОНТ котився на захід, а їх, засуджених, везли на схід, як худобу. 75 днів і ночей. Та й годували так, аби всі не доїхали. Як приносять тюльки, то не дають води, а то по крайцю хліба... У товарняках холодно, грудень вже надворі. Хто замерз чи з

голоду сконав, того конвойні викинуть, і все. З їхнього вагона половину таких було, хто лишився на безкрайніх просторах Сибіру, не доїхавши до місця призначення.

Тих, хто переніс дорогу, чекав табір і зона в Хабаровському краї. Детально на цьому зупинитися не буду, про сталінські табори краще хай читач дізнається з книги О. Солженіцина «Архипелаг ГУЛАГ».

В таборі, куди потрапив Медуна, сиділи всі по 58-й статті, тобто

тив у котлі черпаком, запитав, що дають зекамі їсти, та й поїхав. Ну, артисти? Їхня сформована група так і лишилася. Виступали перед «політичними» своєї та інших зон, пісні розучували прямо в дорозі.

В 1952-му, після 8-ми років ув'язнення, Медуна достроково звільнили. Правда, крім «десяти», ще одне — три роки позбавлення прав, яке присудили відсудувати в Акрмолінській області Казахстану. Там домовився з одним юристом і, мов-

ДОЛІ ЛЮДСЬКІ

П'ятдесят восьма

ЦЮ СТАТТЮ «ПРИШИЛИ» ЙОМУ В 1944-МУ. А РЕАБІЛІТУВАЛИ МАЙЖЕ ЧЕРЕЗ ПІВВІКУ.

політичні, і більшість із Західної України.

— Серед нас, зеків, — згадує Дмитро Харлампійович, — сук і бандитів не було. Ви знаєте, контингент політичних підібрався хороший. Той вчитель, той суддя, той хлібороб, але був в окупації, і підшили 58-му, той священник... Допомогали один одному. А робота у всіх була одна: прокладали залізницю, трудилися на лісопозалах. Одним словом — табір, зеки, конвой, «Крок вліво, крок вправо — буду стріляти!». Там же, в зоні, Медуна навчився штукатурити.

Одного разу їхня бригада була на кухні, чистили рибу. А тут у вікно хтось стук-стук:

— Серед вас є такий — Медуна?

— Є!

— Майор викликає! Зайшов.

А майор йому:

— Ти чув таку пісню українську «Послав батько на село Грицька мунки добувати...»?

— Знаю!

— Ану, заспівай!

Затягнув Медуна.

— Добре, — каже начальник. — Йди в сьомий барак...

Так Дмитро Харлампійович потрапив у табірну художню самодіяльність. Спішно готували концертну програму, бо мав приїхати керівник Монголії Чойбалсан. Згодом відвідав він табір, походив із свитою, зайшов на кухню, покру-

ляв, до тітки на Кубань їде жити. На Кубань можна, але на Україні щоб і ноги не було... А тітка та фіктивна...

Козаки його зустріли з радістю, привітно. Знали вони таких зеків і як їм припаювали десятки. Працював з усіма на землі, а потім, як побачили, що вправний штукатур, довірили очоловати бригаду з 7 чоловік. Вже й не 3, а 4 роки пробув на Кубані, відпускати не хочуть, хату всім колгоспом роблять. Але тягнуло до рідного порогу...

ПОТІМ все звичне життєвське. Рідні Воскодави, тепла зустріч, робота. А кілька років тому приїхав додому, сюди, в Малинівку один із працівників обласного КДБ, розпитував, за що посадили. Повідав все, як було. Вже пізніше надійшло офіційне повідомлення, що засуджений був несправедливо і реабілітується.

— Чи багато лишилося в пам'яті з минулого?

— Ет, — махнув рукою, — якби було рзкіше життя, то може що й утрималося б в глєві. А так... Ст добре, що німця перемогли, а то не бачили б ми своєї України, ні самостійності. Пожити б ще пару років та глянути, чи утвердиться ця самостійність. А хтось б... — затулюєся «Польботом».

Дим від цигарки розвіювався, як і його роки, прожиті не в розкоші.

Євген ЛАНОВЕЦЬ.